

Lublin 2 grudnia 2017 r.

Dr hab. Beata Jeżyńska prof. nadzw.
Kierownik Katedry Prawa Rolnego i Gospodarki Gruntami
Wydział Prawa i Administracji
Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie

IZBY ROLNICZE – PARTNERZY NIEDOCENIENI

1. Realizacja idei samorządności dokonana po 1989 r. jest bezdyskusyjnie największym osiągnięciem przemian społeczno – gospodarczych w Polsce. Reaktywowanie samorządu terytorialnego, gospodarczego, zawodowego oraz w licznych innych sferach aktywności społecznej, zmieniło istniejące realia, ukształtowało nowe zasady planowania, wdrażania i odpowiedzialności za wspólne cele. Szczególne, niemal symboliczne, znaczenie miało utworzenie samorządu zawodowego rolników dokonujące zawodowego upodmiotowienia producentów rolnych. Realizacja zadań samorządu zawodowego rolników wymaga aktywnego partnerstwa z wyspecjalizowanymi instytucjami i agendami kształtującymi sytuację gospodarczą i społeczną producentów rolnych.

2. Izby rolnicze są organizacyjną formą samorządu rolniczego. Zgodnie z teorią prawa administracyjnego, izby są korporacjami publicznoprawnymi o obligatoryjnym charakterze członkostwa, wykonującymi zadania publiczne i posiadającymi uprawnienia zwierzchnie w stosunku do zrzeszonych członków. Reaktywowane po blisko pół wieku nieobecności, **Izby rolnicze są jedynym samorządem zawodowych o charakterze powszechnym, z którego wynika upoważnienie do reprezentowania wszystkich rolników oraz różnorodnych interesów krajowego rolnictwa.**

Izby rolnicze okresu międzywojennego wypełniały przestrzeń między państwem, a środowiskiem rolniczym. Były właściwe do podejmowania decyzji w kwestiach zasadniczych dla gospodarki rolnej i społeczności rolniczej. Jako samorząd gospodarczy artykułowały potrzeby ekonomiczne, zawodowe i społeczne rolników, a jako jednostki administracji wykonywały w imieniu państwa zadania z zakresu rolnej administracji publicznej.

Takie też były i są oczekiwania względem Izb powołanych ustawą dnia 14 grudnia 1995 r. Funkcjonowanie izb rolniczych, zakres powierzonych i faktycznie realizowanych kompetencji oraz ich znaczenia, jako organów samorządu gospodarczego, oceniane są niejednolicie. Przeważają jednak **oceny krytyczne**, w których oponenti wskazują na słabą czy wręcz fasadową aktywności izb, pobieżne kompetencje merytoryczne, brak wykwalifikowanej kadry oraz podporządkowanie presji politycznej. **Zwolennicy** koncepcji rolniczego samorządu gospodarczego podnoszą natomiast zastrzeżenia, co do regulacji ustawowej, która ustaliła katalog uprawnień doradczo – opiniodawczych, lecz możliwość realizacji zadań

administracyjnych tylko dopuściła, nie przyznając izbom własnych kompetencji władczych. Tym samym, zakres i intensywność podejmowanych samodzielnie i we współpracy działań, nie do końca zależy od chęci i woli izb rolniczych.

Wobec oczekiwań społeczności wiejskich, zwłaszcza zaś producentów rolnych, którzy powinni mieć rzetelną i odpowiedzialną reprezentację gospodarczą, i przeciwstawianej tym potrzebom opinii, o ustawowym braku możliwości realizacji takiej reprezentacji, koniecznym jest dokonanie oceny istniejącego stanu rzeczy. Pełna i wszechstronna recenzja obowiązujących rozwiązań prawnych, które kształtują status prawny Izb rolniczych wykracza poza ramy niniejszego opracowania, i dlatego wskazane zostaną tylko te aspekty, które determinują istniejący stan rzeczy.

3. Ustalenia rozpocząć wypada od przepisów ustawy o izbach rolniczych. Postanowienia art. 5 ust. 1 zawierają wykaz zadań izb rolniczych, zgodnie z którym izby dla potrzeb organów administracji rządowej i samorządowej: sporządzają opinie, analizy, oceny i wnioski z zakresu produkcji rolnej i rynku rolnego; występują z inicjatywą w zakresie regulacji prawnych dotyczących rolnictwa, rozwoju wsi i rynków rolnych oraz opiniują projekty tych przepisów; podejmują działania na rzecz rozwoju infrastruktury rolnictwa i wsi oraz poprawy struktury agrarnej; prowadzą listy rzeczoznawców oraz przyznają tytuły kwalifikacyjne w zakresie rolnictwa; współpracują w zakresie ochrony środowiska, zdrowia i wiejskiego dziedzictwa kulturowego. Nadto, współdziałają z jednostkami prowadzącymi szkoły rolnicze w zakresie programów nauczania, powoływania nowych placówek, organizowania praktyk i staży; inicjują u właściwych przedmiotowo organów powstawanie nowych zrzeszeń i stowarzyszeń producentów rolnych i leśnych oraz rozwijają współpracę z organizacjami międzynarodowymi. Stosownie do art. 5a ustawy o izbach rolniczych organy administracji rządowej w województwie oraz samorządu terytorialnego zasięgają opinii miejscowo właściwej izby o projektach aktów prawa miejscowego dotyczących rolnictwa, rozwoju wsi i rynków rolnych (z wyjątkiem przepisów porządkowych). A zatem, **relacje między organami samorządu i administracji rządowej oraz innymi podmiotami szeroko rozumianej administracji rolnej, a izbami rolniczymi mają charakter opiniodawczy, inicjatywny, oraz programowy.** Dalsze relacje administracyjne kształtują obowiązki nadzoru nad legalnością i celowością uchwał organów izb rolniczych. Natomiast wykonywanie zadań zleconych ze sfery administracji rządowej czy samorządowej jest sporadyczne i stanowi swoisty ewenement w praktyce izb rolniczych.

4. Konkretyzacja kompetencji izb rolniczych wynika z ustaw szczególnych, które ustalają zakres współpracy z organami samorządu terytorialnego i innymi organizacjami samorządowymi, rządowymi, podmiotami gospodarczymi i wyspecjalizowanymi w sprawach rolnych agendami. W pewnym uproszczeniu, zakres przedmiotowy przyznanych izbom rolniczym kompetencji dotyczy spraw: związanych z gospodarką nieruchomościami; funkcjonowaniem rynków rolnych i rynku pracy;

finansowych oraz doradztwa rolniczego. I w tych sferach dominują kompetencje doradcze i opiniodawcze, właściwie bez uprawnień decyzyjnych. Trwające prace legislacyjne w sferze ustroju rolnego i rozwoju obszarów wiejskich, nie rokują zmian na tyle istotnych, by można było mówić o trwałej perspektywie samorządu gospodarczego rolników. Dużo większe znaczenie uzyskują organy zcentralizowanej administracji rolnej. Akcentowane są także kompetencje i zadania jednostek doradztwa rolniczego we wszystkich nowych i innowacyjnych zadaniach jakie realizowane będą na obszarach wiejskich. Natomiast, **Izby rolnicze pozostają poza sferą poważnego zainteresowania ustawodawcy**. I tu właśnie wyraźnie widoczne jest niedocenienie Izb jako partnerów działających na rzecz nowoczesnego rolnictwa. Partnerstwo Izb rolniczych, w kontekście najnowszych wyzwań stojących przed rolnictwem, zwłaszcza **w sferze działań innowacyjnych w okresie do 2020 r.** wymaga nieco szerszej prezentacji. A z uwagi na zbieżność kompetencji oraz sfery oddziaływania odnieść należy się do współdziałania z doradztwem rolniczym.

W dość powszechnie artykułowanych opiniach, działania systemu doradztwa rolniczego nie w pełni zaspokajają oczekiwania i potrzeby współczesnego, dynamicznie zmieniającego się rolnictwa. Główne zastrzeżenia koncentrują się na nieskuteczności świadczonych usług, trudnego dostępu do doradców, braku odpowiedzialności za świadczone usługi, ograniczonego stosowania nowoczesnych form doradztwa, biurokratyzowanego trybu postępowania, zbyt opieszałego identyfikowania potrzeb rolników, monopolizacji niektórych sfer działań doradczych, a nawet upolitycznienia struktur. Stanowią też podstawę do postulowania zmian w obowiązującym systemie doradztwa, przede wszystkim przez poszerzenie i zróżnicowanie jednostek doradczych. Poza systemem doradztwa państwowego (publicznego) krajowe przepisy przyznają różnorakie uprawnienia doradcze także innym instytucjom i organizacjom. Są to przede wszystkim agencje rolne (ANR, ARiMR, ARR), KRUS, banki spółdzielcze, regionalne zarządy gospodarki wodnej, placówki oświatowe, naukowe i jednostki naukowo – badawcze, związki zawodowe, organizacje krajowe i zagraniczne wspomagające rozwój obszarów wiejskich oraz izby rolnicze i Krajowa Rada Izb Rolniczych. Wskazane jednostki realizują zadania z zakresu doradztwa rolnego, choć w różnym zakresie i z różnym zaangażowaniem.

Szczególne w tym względzie wydaje się pozycja izb rolniczych, ukształtowana na mocy obowiązujących ustaw. Uprawnienia doradcze izb wynikają bezpośrednio z art. 5 ust. 1 ustawy o izbach rolniczych, a art. 5 ust. 2 pkt. 6 ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego wskazuje, że realizacja zadań doradczych jest prowadzona we współpracy z izbami rolniczymi. Natomiast, art. 3 ust. 5 powołanej ustawy dopuszcza nawet przekazanie prowadzenia wojewódzkich ośrodków doradztwa, właściwej miejscowo izbie rolniczej. Podkreślić wypada, że zakres zadań z zakresu doradztwa obu jednostek jest właściwie tożsamy.

Tożsamość zadań i kompetencji w praktyce nie przełożyła się na szeroką współpracę, wymianę doświadczeń czy prowadzenie wspólnych, skorelowanych działań. Przeciwnie wyraźnie widoczne jest wzajemne konkurowanie i dążenie do obniżenia pozycji i znaczenia obu jednostek. Spór kompetencyjny nabrał szczególnie ostrego znaczenia w świetle najnowszych założeń wspólnej polityki rolnej, która formułuje wielkie oczekiwania względem instytucji doradczych, zaleca tworzenie nowych nieznanych dotąd form współpracy jakim jest Europejskie Partnerstwo na rzecz Zrównoważonego Rozwoju Obszarów Wiejskich, przeznaczając na ten cel poważne środki finansowe.

Znaczenie systemu doradztwa rolniczego we Wspólnej Polityce Rolnej na lata 2014 - 2020 wynika z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, WE nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i WE 485/2008. Zamieszczenie podstaw prawnych doradztwa w rozporządzeniu horyzontalnym stanowi podkreślenie wagi i znaczenia regulacji, a także wskazuje, że zakres zadań został poszerzony i wykracza poza dotychczasowe wymagania. W nowej koncepcji wieloelementowe – wielopodmiotowe doradztwo rolnicze dotyczy wszystkich instrumentów wdrażanych w ramach wspólnej polityki rolnej, a jego skuteczność stanowi przedmiot stałego monitoringu i oceny. System może składać się z dowolnej liczby organów, zarówno publicznych, jak i prywatnych. Minimalny zakres przedmiotowy obejmuje doradztwo w zakresie wymogów dobrej kultury rolnej, praktyk korzystnych dla klimatu i środowiska, ochrony bioróżnorodności i przeciwdziałania zmianom klimatycznym, zrównoważonego rozwoju działalności małych gospodarstw rolnych, innej działalności prowadzonej na obszarach wiejskich zwłaszcza działalności innowacyjnej. A także podejmowania działań w ramach przyjętych przez państwa członkowskie programów rozwoju obszarów wiejskich. Korzystanie z usług doradczych jest dobrowolne, powszechnie dostępne, choć z możliwością określenia pierwszeństwa. Doradcy muszą mieć odpowiednie kwalifikacje zawodowe. Konieczne jest także rozdzielenie funkcji doradczych i kontrolnych realizowanych przez jednostki doradcze. Zadania z zakresu doradztwa rolniczego ujęte zostały w art. 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) ustalającym katalog priorytetów UE w zakresie rozwoju obszarów wiejskich. W katalogu szczegółowych zadań doradztwa zawarte zostały także nie znane dotąd zadania doradztwa związane z upowszechnianiem innowacyjności w rolnictwie w ramach Europejskiego Partnerstwa Innowacyjnego stanowiącego element wsparcia rozwoju gospodarki rolnej. Dla potrzeb działań innowacyjnych przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów

wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), przewidują tworzenie pomostu między najnowszymi badaniami i technologiami a rolnikami, przedsiębiorcami i usługami doradczymi w ramach **sieci europejskiego partnerstw innowacyjnego (EPI –Agri)**. Sieć EPI-Agri tworzą grupy operacyjne, służby doradcze, organizacje samorządu rolniczego, terytorialnego i organizacje badawcze. Grupy operacyjne EPI tworzone są przez zainteresowane podmioty takie jak producenci rolni, doradcy, badacze oraz przedsiębiorcy ze sfery produkcji rolno-spożywczej. W sferze rolnictwa działalność innowacyjna, określana jako EPI na Rzecz Wydajnego i Zrównoważonego Rolnictwa, ma na celu poprawę konkurencyjności, bezpieczeństwa żywności, zmniejszenia wpływu na zmiany klimatyczne, racjonalnej gospodarki zasobami naturalnymi, w tym ochrony rolniczo wykorzystywanych zasobów gruntów, ochrony środowiska i bioróżnorodności oraz zapewnienia stabilnych dostaw żywności. Znaczny zakres działań we wskazanych ramach przedmiotowych przewidziany został do realizacji przez system doradztwa rolniczego (*Farm Advisory System – FAS*), którego obszar działania nierozzerwalnie związany jest z transferem wiedzy i pomocą we wdrażaniu innowacji.

Stały Komitet do Spraw Badań w Rolnictwie sformułował na konferencji w Budapeszcie w 2011 r. raport, w którym za priorytety przyjęto: wsparcie badań interdyscyplinarnych uwzględniających złożoność systemów rolnictwa, w tym zachowanie bioróżnorodności oraz zasobów naturalnych; zwiększenie finansowania badań związanych ze zrównoważonymi technologiami produkcji żywności, wprowadzenie międzysektorowego podejścia w zakresie wiedzy rolniczej, jej transferu i wdrażania poprzez budowę skutecznego systemu doradztwa rolniczego oraz wprowadzenie nowych zasad koordynacji i integracji polityk unijnych i narodowych z wykorzystaniem mechanizmów zapewniających kompromis między politykami sektorowymi. Komitet uznał także za priorytetowe skonstruowanie systemu e-umiejętności. Działaniami wspierającymi właściwą realizację programu powinny być rozwiązania wzmacniające tworzące tzw. trójkąt wiedzy – edukację, badania, innowacje. Zasadnicze znaczenie ma ukształtowanie procesu transferu wiedzy z nauki (badań, doświadczeń, prób) do praktyki oraz wskazanie działań, które powinny być podjęte przy wdrażaniu rozwiązań innowacyjnych w sektorze rolno – spożywczym oraz na obszarach wiejskich.

Konieczne jest zwiększenia spójności rozproszonych dotychczas działań wspierających innowacyjność. Wzmocnienie ujęcia, w którym rozwój innowacji stanowi nadrzędny cel koordynującym różne polityki, łączący perspektywy średnio – i długoterminowe oraz umożliwiający wykorzystanie różnych instrumentów organizacyjnych, finansowych i prawnych, tak na poziomie UE, jak i krajowym i regionalnym, stanowi sedno transferu wiedzy. Dokonuje też poszerzenia pojęcia innowacji wykraczającego poza wymiar technologiczny, ale uwzględniające także osiągnięcia nietechnologiczne, społeczne i organizacyjne.

Procesy innowacyjne w polskim rolnictwie zachodzą w wolnym tempie i pozostają w znacznej mierze niedostępne dla małych, a także słabszych ekonomicznie średnich gospodarstw rolnych. Wdrożenie sprawnie działającego trójkąta wiedzy ma wyrównać różnice w sferze adaptowania działań innowacyjnych, nie powodując jednocześnie opóźnień w gospodarstwach o wyższych możliwościach adaptacyjnych. Warunkiem skuteczności jest skoordynowanie działań badawczo – wdrożeniowych oraz wypracowanie mechanizmów transferu wiedzy, przede wszystkim do gospodarstw rodzinnych. **Izby rolnicze mogą a nawet powinny, podejmować systematyczne działania w zakresie innowacyjności gospodarstw, zarządzania jakością, zasobami ludzkimi, potencjałem ekonomicznym, udziałem gospodarstw w projektach naukowo-badawczych. W zakresie usług objętych kompetencjami izb powinny znaleźć się także warunki bezpieczeństwa żywności, współpracy z ośrodkami badawczymi i naukowymi oraz z przedsiębiorcami przemysłu rolno – spożywczego, organizacjami ochrony środowiska, przedsiębiorcami działającymi w otoczeniu rolnictwa oraz organizacjami administracji rolnej i samorządu terytorialnego wszystkich szczebli.**

6. Konkluzje

Unowocześnienie procesów produkcyjnych nie zniwelowało naturalnych słabości rolnictwa jako działu gospodarki oraz wynikającej stąd pozycje producentów rolnych. Wzmocnienie wolnorynkowych zasad funkcjonowania innych działów jeszcze wyraźniej zarysowało różnice między gospodarczą działalnością rolniczą a pozostałymi sferami działalności gospodarczej. **Zasady gospodarki rynkowej nie są bowiem w stanie uwzględnić całej, wieloaspektowej specyfiki rolnictwa, ani w kontekście czynników naturalnych determinujących zasady jej organizacji i prowadzenia, ani oczekiwań rynkowych, tak konsumentów jak i samego producenta rolnego, ani też innych czynników związanych z realizacją na obszarach wiejskich zasady zrównoważonego rozwoju i wielofunkcyjności gospodarstw rolnych.** Wszystkie wskazane elementy wymagają uwzględnienia w obowiązujących przepisach, funkcjonowaniu administracji rolnej, tworzeniu reguł współpracy i przede wszystkim w reprezentacji samorządu gospodarczego. Konieczność współpracy i aktywnego partnerstwa Izb rolniczych jest tu oczywista.

Inkorporowane w przepisy założenie zgodnej współpracy i partnerstwa między agendami rolnymi, nie sprawdziło się w praktyce. Widoczne jest, zwłaszcza w ostatnim czasie, wzajemne konkurowanie i próby zawłaszczania uprawnień oraz marginalizowania instytucji jednej przez drugą. **Wyraźne jest też osłabianie pozycji izb przez organy administracji, zwłaszcza rządowej. Niestety, widoczne są też takie działania izb, które nijako podporządkowują się administracji, przede wszystkim na**

szczeblu centralnym (ministrowi). A każdy ze wskazanych przejawów uzasadniany jest dobrem producentów rolnych i działaniem w ich interesie.

Niestety, z uzasadnieniem tym nie można się zgodzić.

Zarówno twarde rywalizowanie o kompetencje (władzę), jak i nadmierna spolegliwość wobec administracji (rządowej, samorządowej i innych grup nacisku) jest tworzeniem tzw. „bezpiecznej zatoki”, gwarantującej stabilność organizacyjną, finansową oraz profity z koordynowania mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej UE. Są zatem ochroną interesów własnych, a nie zrzeszonych rolników. W ich interesie, jest wypracowanie wspólnej płaszczyzny współpracy i utworzenia platformy prezentacji potrzeb, oczekiwań i wymagań względem wszystkich instytucji właściwych w sprawach rolnych. Dla rolników istotne jest stanowcze bronienie zróżnicowanych interesów z rzetelnym uwzględnieniem spolaryzowanych wielkościowo, ekonomicznie, organizacyjnie gospodarstw rolnych (tak wielkotowarowych, jak i małych, socjalnych, czy specjalistycznych). Każde z nich ma różne, ale tak samo ważne interesy. Ich ochrona i uwzględnianie na każdej płaszczyźnie wymaga spójnego określenia, ujęcia oraz stanowczego i konsekwentnego prezentowania, a nie działań konkurencyjnych czy koniunkturalnych.

Interes producentów rolnych, a w konsekwencji polskiego rolnictwa, wymaga by izby rolnicze aktywnie uczestniczyły w kształtowaniu krajowej polityki rolnej. Zabiegały o jej stabilność, przewidywalność, gwarantowały przepływ informacji oraz miały znaczącą „siłę przebicia”. Dlatego, trzeba wypłynąć z „bezpiecznej zatoki” i aktywnie, odważnie i stanowczo bronić swojej pozycji, jako samorządu gospodarczego (tak jak czynią inne korporacje zawodowe) .

Zabiegać też trzeba o dokonanie zmian w regulacji prawnej izb rolniczych. Obowiązujące przepisy jednoznacznie wskazują, że **uprawnienia izb rolniczych zostały ujęte zbyt wąsko** i ograniczone są co do zasady do uprawnień opiniotawczo - doradczych. O ile, takie ujęcie miało pewne uzasadnienie w chwili uchwalania ustawy czyli w roku 1995, o tyle po dwudziestu latach doświadczeń, zmian w organizacji i funkcjonowaniu polskiego rolnictwa, rynków rolnych, obszarów wiejskich, wyraźnej zmiany świadomości producentów rolnych, lepszej znajomości mechanizmów wspólnej polityki rolnej, zmiany oczekiwań i potrzeb producentów rolnych oraz możliwości podejmowania zupełnie nowych inicjatyw, utrzymanie tego stanu nie znajduje żadnego uzasadnienia. Koncepcja samorządu zawodowego rolników sięgająca swoją historią do dwudziestolecia międzywojennego jednoznacznie wskazywała, na szczególną pozycję, jaką ustawodawca przyznał izmom, jako organom samorządu zawodowego rolników powołanego do reprezentowania i rozwiązywania problemów rolnictwa. I ta idea powinna przyświecać zmianom organizacyjnym i kompetencyjnym izb rolniczych.

Tymczasem, pojawiające się **propozycje nowelizacji ustawy, jeżeli zostałyby przyjęte stanowią realne zagrożenie dla dalszego istnienia Izb i przekreślają cały ich dotychczasowy dorobek.** Także prezentowane na niniejszej Konferencji założenia do Paktu dla Obszarów Wiejskich nie konstruuje dla Izb właściwej i oczekiwanej płaszczyzny działania. Zastanawia ostrożność ustawodawcy i organów administracji rządowej i samorządowej w przyznawaniu kompetencji władczych izbom rolniczym i podjęciu wysiłku legislacyjnego i organizacyjnego zmierzającego do stworzenia samorządu rolniczego na miarę XXI wieku.

Partnerstwo gospodarcze, może i powinno stać się jedną z ważniejszych płaszczyzn aktywności izb w zakresie realizacji nałożonych zadań ustawowych. Tylko izby rolnicze (wszystkich szczebli) są legitymowane do reprezentacji interesów wszystkich swoich członków, nie mają charakteru politycznego, nie są powiązane ekonomicznie z innymi wyspecjalizowanymi jednostkami obszaru rolnictwa. **Poszerzenie sfery działalności izb, podobnie jak w okresie międzywojennym, powinno być wyrazem zaufania władz rządowych dla organizacji rolniczych, do znajomości potrzeb rolnictwa, kompetencji zawodowych i odpowiedzialności obywatelskiej.** Poszerzenie zakresu kompetencji wskazuje na realne realizowanie zasady decentralizacji władzy, przez przekazanie jej właściwym organizacjom zawodowym. Realizacja funkcji opiniodawczych, doradczych, edukacyjnych oraz władczych niewątpliwie umocni znaczenie izb w systemie organizacji zawodowych rolników, w procesach podejmowania decyzji politycznych i strategicznych dla rolnictwa oraz ukształtuje właściwą opinię członków izb o znaczeniu i funkcjonowaniu jednostek samorządu zawodowego, jako elementu struktury samorządowej w Polsce.